

Langetermijnperspectief Natuur Schelde-estuarium (LTP-N)

Verslag van de plenaire workshop op 6 maart 2018 in Roosendaal

Op 6 maart 2018 kwamen zo'n 35 vertegenwoordigers van natuur-, landbouw-, recreatie- en havenorganisaties bij elkaar voor de aftrap van het Langetermijnperspectief Natuur Schelde-estuarium. De partijen werken het komende jaar aan een gezamenlijke systeemanalyse van de natuur in het estuarium. De '*joint fact finding*' ging onmiddellijk van start en heeft een goede set gespreksonderwerpen opgeleverd voor het vervolgtraject.

Bijlage 1 geeft een overzicht van de deelnemers.

De opdracht van de VNSC (Peter van Zundert)

De Vlaams-Nederlandse Scheldec commissie (VNSC) is de opdrachtgever voor het Langetermijnperspectief Natuur Schelde-estuarium (kortweg LTP-N). Peter van Zundert, Nederlands secretaris van de VNSC, verwoordt het doel als volgt: samen komen tot een gedeelde systeemanalyse, op basis van feiten. Het resultaat is een rapport over de stand van zaken van de natuur volgens deze groep. In het rapport staat waar consensus over bestaat en wat eventuele discussiepunten zijn. De VNSC neemt het rapport in de voorjaarsvergadering van 2019 in ontvangst. Let op: de analyse gaat *niet* over maatregelen: de aanpak van problemen die voortkomen uit de systeemanalyse is een volgende stap.

Wanneer is de VNSC tevreden, vraagt dagvoorzitter Erik Jan van der Meer. Van Zundert: als de partijen in een open, eerlijk en transparant proces tot een gezamenlijke analyse komen.

Het proces naar een gedeeld eindrapport (Erik Jan van der Meer)

De VNSC heeft een projectgroep ingesteld die het LTP-N-traject op hoofdlijnen aanstuurt. Een regieteam neemt de dagelijkse organisatie voor zijn rekening (zie bijlage 2).

Het LTP-N komt tot stand via *joint fact finding*, maar wat verstaan we daaronder? De kern is een gezamenlijk leerproces over de feiten. De deelnemende partijen verdiepen zich in de verschillende aspecten van de natuur van het Schelde-estuarium, bespreken feiten, analyses en trends en stellen gezamenlijk vast waar zij het over eens zijn en waarover niet. Waar zij van inzicht verschillen, verkennen zij welke achterliggende opvattingen over de feiten daaraan ten grondslag liggen. Iedereen kan nieuwe (objectieve) kennis inbrengen. De inbreng van belangen krijgt later in het proces een plaats, als de partijen op basis van de gezamenlijke systeemanalyse een advies aan de VNSC opstellen.

De deelnemers komen viermaal bijeen voor een plenaire workshop, inclusief deze (zie bijlage 2). Na iedere plenaire workshop werkt een kerngroep enkele thema's nader uit in één of twee sessies. Iedereen krijgt de gelegenheid zich hiervoor aan te melden. Een professionele tektschrijver verwerkt de resultaten in het rapport over de systeemanalyse, dat op deze manier geleidelijk vorm krijgt. De conceptrapporten staan op de agenda van de eerstvolgende plenaire workshop, waar alle deelnemers samen vaststellen of hun gedeelde resultaten goed verwoord zijn.

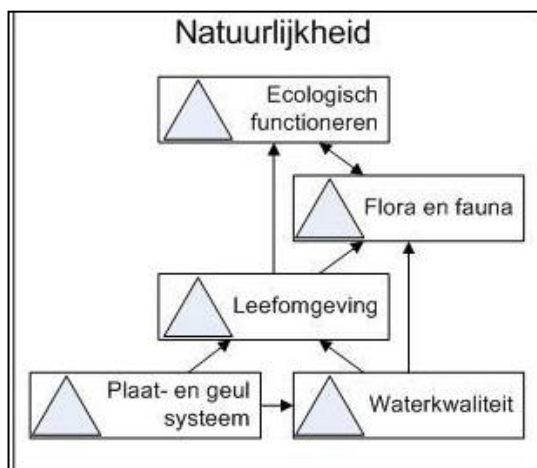
Hoofdlijnen van de interviews (Marcel Taal)

Voorafgaand aan deze workshop hebben interviews plaatsgevonden met vertegenwoordigers van de havens, landbouw, natuur, recreatie en omwonenden, waarbij zij hun wensen, verwachtingen en

zorgen over het LTP-N konden aangeven. Hieruit blijkt dat het natuurdossier vooral rond de Westerschelde relaties heeft verstoord, maar dat er goede wil is om er nu samen iets goeds van te maken. Er is onder meer behoefte aan een totaaloverzicht van de huidige kennis. Als aandachtspunten noemen zij onder meer inzicht in de evolutie van het estuarium op lange termijn en 'omkeerpunten' in het meergeulenstelsel en de slibhuishouding. Ook zien zij een tegenstrijdigheid tussen enerzijds positieve berichten over de terugkeer van soorten en het natuurlijke aanzicht van gebieden en anderzijds de negatieve trends volgens Natura 2000.

Thema's voor de systeemanalyse (Marcel Taal)

De VNSC rapporteert iedere zes jaar over de toestand van het Schelde-estuarium met een vastgestelde evaluatiemethodiek. Dit jaar verschijnt de rapportage over de periode 2009-2015 (T2015). Voor het onderdeel natuurlijkheid belicht de methode vijf thema's:

Het voorstel is dat de *joint fact finding* voor het LTP-N dezelfde thema's behandelt. Het thema ecologisch functioneren krijgt een vrij complexe invulling in de evaluatiemethodiek; dit kan in de *joint fact finding* een samenvattende analyse op basis van de vier andere thema's zijn.

Start van de joint fact finding: een eerste beeld van aandachtspunten (allen)

Tijdens deze eerste workshop gaat de *joint fact finding* meteen van start. De deelnemers plakken geeltjes met vragen en overwegingen bij de thema's plaat- en geulsysteem, waterkwaliteit, leefomgeving, flora en fauna en integratie. Daarna gaan zij in drie groepen in gesprek met deskundigen over de geeltjes. De volledige set geeltjes vormt input voor de verdiepende sessies in de komende maanden. Hieronder volgt een beknopte samenvatting van de discussies.

Plaat-geulsysteem en getij

De vragen en opmerkingen op de geeltjes gaan onder meer over de manier waarop ontwikkelingen in de waterbeweging en de morfologie doorwerken in de waterkwaliteit (met name troebelheid), leefgebieden en flora en fauna. Ook zijn er vragen over de mogelijke omslag naar een ééngenstelsel, het toekomstige effect van zeespiegelstijging en het rendement van plaatrandbestortingen.

Deskundige Marcel Taal (Deltares) licht de achtergrond van het huidige meergeulenstelsel toe. De vloed- en ebstroom ontwijken elkaar: de vloed stroomt zo recht mogelijk landinwaarts, de ebstroom slingert net als bij rivieren met grote bochten naar zee. Op de kruispunten treedt meer sedimentatie op dan op andere plaatsen en ontstaan 'drempels'. Taal verwacht niet dat het meergeulenstelsel de komende eeuw verdwijnt in de Westerschelde. Het systeem is daarvoor te breed en te diep. Wel is het samenspel tussen de eb- en vloedgeul op een aantal plaatsen veranderd, vooral in het oostelijk deel van de Westerschelde. Bij Bath en Rilland liggen tussen de geulen geen platen meer. De Plaat van Ossenis Oost is groter geworden, omdat enkele kleinere geulen (kortsluitgeulen) verdwenen zijn. Ook op andere plaatgebieden is dat gebeurd. Er is een duidelijke relatie tussen de diepte van geulen en de hoeveelheid water die er bij elk getij doorheen stroomt. Als geulen door menselijk

handelen of natuurlijke veranderingen dieper worden, stroomt er direct meer water door en neemt het getijverschil toe.

Waterkwaliteit

De vragen en opmerkingen op de geeltjes gaan onder meer over de verbetering van de waterkwaliteit in de afgelopen jaren, nieuwe probleemstoffen, de primaire productie en de troebelheid.

Deskundige Tom Maris (Universiteit van Antwerpen) laat zien dat het zuurstofgehalte in de Schelde sterk gestegen is, met grote positieve gevolgen voor de natuur. Siliciumtekort, dat in het verleden een aandachtspunt was, is ook geen probleem meer. Nu vraagt de toenemende troebelheid de aandacht. Zelfs als er geen omslag optreedt naar een hypertroebel systeem (zoals in de Eems) kan toenemende troebelheid dramatisch zijn. Er dringt minder licht door in het water, waardoor de primaire productie door algen afneemt en weer minder zuurstof beschikbaar komt. De afnemende primaire productie werkt door in alle lagen van het ecosysteem. De troebelheid wordt niet veroorzaakt door lozingen van verontreinigende stoffen, maar vermoedelijk door baggeren en storten van sediment en veranderingen in eb- en vloedstromen. De precieze oorzaak is echter nog niet bekend. In aanvulling hierop vormen zogenoemde 'nieuwe stoffen' een potentiële bedreiging voor de ecologie, denk aan hormonen, medicijnresten en microplastics. De waterkwaliteit voldoet ook nog niet aan alle doelen van de Kaderrichtlijn Water.

Leefomgeving en flora en fauna

De vragen en opmerkingen geeltjes gaan onder meer over trends in leefgebieden en soorten en het belang van dynamiek. Ook leeft de vraag tot waar je moet kijken: het ecosysteem van het Schelde-estuarium houdt niet op bij de dijken en de monding, maar is onderdeel van een groter geheel.

Deskundige Tom Ysebaert (Wageningen Marine Research) stelt vast dat het overgangsgebied tussen platen en geulen kleiner wordt. Deze verschuiving voltrekt zich langzaam. Dynamiek in de leefgebieden is cruciaal. Afbrokkelende randen van schorren kun je bijvoorbeeld vastleggen om te voorkomen dat schorren helemaal verdwijnen. Maar als voor zo'n eroderend schor een voldoende breed slik ligt, kan daar door natuurlijke dynamiek weer nieuw, jong schor ontstaan. Het samenspel tussen geul, slik en schor is daarbij bepalend. De soorten in het estuarium laten verschillende trends zien. Er zijn bijvoorbeeld minder kustbroedvogels die op kale grond broeden, onder meer doordat hun leefgebied achteruitgaat en door concurrentie. Ook verschillende steltlopersoorten blijven achter bij de doelen. Met fint, spiering en zeehond gaat het juist goed en langs de Zeeschelde is weer een otter gezien. Vaak is het nodig op een groter schaalniveau te kijken om te snappen wat er gebeurt. Zo blijkt het aantal kanoeten in de Westerschelde af te nemen, mogelijk omdat er meer in de Waddenzee blijven. Misschien heeft dat met klimaatverandering te maken.

De volgende stappen (Erik Jan van der Meer)

De komende maanden gaat een kernteam verder met de *joint fact finding* over de thema's Plaat- en geulsysteem en Waterkwaliteit, in één of meer verdiepende sessies. Iedereen kan zich aanmelden voor deze kernteamsessies. Het regieteam bereidt de sessies voor met de resultaten van vandaag en zorgt voor de inbreng van bestaande kennis en deskundigen. De resultaten liggen voor op de eerstvolgende plenaire workshop, op 6 juni. Daarna gaat het kernteam verder met de thema's Leefgebieden en Flora en Fauna, mogelijk in een andere samenstelling, want ook dan kan iedereen zich weer aanmelden.

Erik Jan van der Meer bedankt iedereen voor zijn inzet: er is hard gewerkt in een open sfeer!

Bijlage 1 Deelnemers plenaire workshop LTP-N op 6 maart 2018

Voornaam	Tussenvoegsel	Achternaam	Organisatie
Leo		Adriaanse	Rijkswaterstaat Z&D
René		Alma	RVO.nl
Joost		Backx	Rijkswaterstaat WVL
Joris		Baecke	ZLTO
Mariëtte		Berrevoets	Provincie Zeeland
Inge		Both	Vogelbescherming NL
Sofie		Coppens	Alfaport
Eline		Damman	Departement MOW
Dominiek		Decleyre	Agentschap Natuur en Bos
Mascha		Dedert	Zeeuwse Milieufederatie
Jannie		Dhondt	De Vlaamse Waterweg nv
Harm		Dotinga	Vogelbescherming NL
Jaap		Geleijnse	Stichting De Levende Delta
Asha		Gommers	VNSC Communicatie/MVR Group
Ad	van	Hees	Staatsbosbeheer
Stefaan		Ides	Havenbedrijf Antwerpen
Vincent		Klap	Provincie Zeeland
René		Maes	Natuurpunt Waasland
Gerard		Mangnus	ZLTO - afd. Hulst
Tom		Maris	Universiteit Antwerpen
Erik Jan	van der	Meer	RVO.nl
Renske		Postma	Met Andere Woorden
Frederik		Roose	Departement MOW, Afdeling Maritieme Toegang
Marijn		Stouten	Zeeuwse Milieufederatie (HZ)
Joost		Stronkhorst	Deltares
Peter		Symens	Natuurpunt Vlaanderen
Marcel		Taal	Deltares
Piet		Thys	De Vlaamse Waterweg nv
Kees	van der	Vaart	Watersportverbond regio Deltawateren
Wijnand		Vette	North Sea Port
Wilco		Vinke	ZLTO
Willem	de	Visser	Stichting De Levende Delta
Kees	van der	Vlugt	Het Zeeuwse Landschap
Tom		Ysebaert	Wageningen Marine Research
Anne		Zuidhof	RVO.nl
Peter	van	Zundert	Ministerie van I & W

Bijlage 2 Organisatie en procesplanning

Organisatie 2^e fase LTP-N : Joint Fact Finding en samen adviseren aan de VNSC

Projectgroep LTP-Natuur
Ingesteld door VNSC

Regieteam:
Praktische organisatie, planning, etc
Jannie Dhondt, Vincent Klap, Marcel Taal, Erik Jan van der Meer
Renske Postma, Anne Zuidhof

Procesbegeleiding: Erik Jan van der Meer (RVO)
Deskundigeninbreng: Marcel Taal (Deltares)
Verslaglegging en schrijven rapportage: Renske Postma (Met
Andere Woorden)

Procesplanning 2^e fase LTP-N : Joint Fact Finding en samen adviseren aan de VNSC

